

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-81-131-142>
УДК 378.14

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ФОРМУВАННІ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

© Брюханова Н.О., Гресь Л.О., Замчій С.В.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Брюханова Наталія Олександрівна: ORCID: 0000-0002-2795-087X; brnat@ukr.net; доктор педагогічних наук; професор; завідувачка кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

Гресь Людмила Олексіївна: ORCID: 0009-0008-9138-7453; larisagres7@gmail.com; кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

Замчій Сергій Володимирович: ORCID: 0009-0000-3357-0980; szamchiy@gmail.com, аспірант, Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті розглянуто важливість мотивації у формуванні самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти, що сприяє модернізації навчального процесу. Доведено, що формування пізнавальної мотивації є важливим питанням в освітній практиці, оскільки вона визначає результати навчання.

Проаналізовано різноманітні аспекти мотивації, які впливають на здатність здобувачів освіти до самостійного навчання. У статті наведені та проаналізовані різноманітні визначення поняття «мотивація», розглянуті найбільш поширені у світовій практиці теорії мотивації та психології навчання (теорія самоефективності, теорія самовизначення, теорія фіксованого та зростаючого мислення, теорія досягнення мотивації, теорія ієрархії потреб), а також результати психолого-педагогічних досліджень українських науковців.

Охарактеризовані такі типи мотивації, як зовнішня та внутрішня, доведено їх вплив на самостійну навчальну діяльність здобувачів освіти, а також залежність впливу від індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Показано взаємозв'язок між універсальним дизайном навчання, що передбачає створення навчального середовища, яке враховує різноманітність потреб та можливостей здобувачів освіти, та мотивацією навчальної діяльності здобувачів освіти. Охарактеризовано основні принципи універсального дизайну навчання. Зазначено, що поєднання універсального дизайну навчання та підтримки мотивації навчальної діяльності сприяє покращенню якості навчання та досягненню кращих результатів здобувачів освіти.

Наведені приклади самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти в закладі вищої освіти. Зазначено, що здійснення самостійної навчальної діяльності залежить від самостійності в навчанні, основні аспекти та важливість якої охарактеризовано в статті.

Визначені та охарактеризовані різні фактори, які можуть впливати та взаємодіяти один з одним у процесі формування самостійності учнів, а також змінювати чи вдосконалювати їхні навички та вміння в цьому напрямку.

Встановлено, що ключову роль у формуванні самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти відіграє мотивація, оскільки вона стимулює до активності, пошуку знань і самовдосконалення. Визначений взаємозв'язок між мотивацією та самостійною навчальною діяльністю, способи впливу один на одного.

Охарактеризовані методи, що використовуються для стимулювання мотивації здобувачів освіти та підвищення рівня їхньої самостійності в навчанні (створення цікавого навчального середовища, стимулювання внутрішньої мотивації, підтримка індивідуальних потреб, створення мети та напрямку, підтримка самооцінки та саморефлексії, використання позитивного підкріплення).

Ключові слова: самостійна навчальна діяльність, мотивація, теорії мотивації, самостійність, методи стимулювання мотивації, універсальний дизайн навчання.

N. Briukhanova, L.Hres, S. Zamchiy "The role of motivation in the formation of students' independent learning activities"

The article discusses the importance of motivation in the formation of independent learning activities of students, which leads to the modernization of the educational process. It is proved that the formation of cognitive motivation is an important issue in educational practice, as it determines learning outcomes.

Various aspects of motivation that affect the ability of students to learn independently are analyzed. The article presents and analyzes various definitions of the concept of "motivation", considers the most common theories of motivation and learning psychology in the world practice (self-efficacy theory, self-determination theory, fixed and growth mindset theory, motivation achievement theory, hierarchy of needs theory), as well as the results of psychological and pedagogical research by Ukrainian scientists.

The article characterizes such types of motivation as extrinsic and intrinsic, proves their influence on the independent learning activities of students, as well as the dependence of the influence on the individual characteristics of students.

The relationship between universal learning design, which involves the creation of a learning environment that takes into account the diversity of needs and capabilities of students, and the motivation of students' learning activities is shown. The basic principles of universal learning design are characterized. It is noted that the combination of universal learning design and support for motivation of learning activities contributes to improving the quality of learning and achieving better results of students.

Examples of independent learning activities of students in higher education institutions are given. It is noted that the implementation of independent learning activities depends on independence in learning, the main aspects and importance of which are described in the article.

The article identifies and characterizes various factors that can influence and interact with each other in the process of forming students' independence, as well as change or improve their skills and abilities in this direction.

It is established that motivation plays a key role in the formation of independent learning activities of students, as it stimulates activity, the search for knowledge and self-improvement. The relationship between motivation and independent learning activities, ways of influencing each other are determined.

The methods used to stimulate the motivation of students and increase their independence in learning (creating an interesting learning environment, stimulating intrinsic motivation, supporting individual needs, creating goals and direction, supporting self-esteem and self-reflection, using positive reinforcement) are characterized.

Keywords: independent learning activity, motivation, motivation theories, independence, methods of stimulating motivation, universal learning design.

Постановка проблеми. Сьогодні питання мотивації самоосвітньої діяльності здобувачів освіти вищого навчального закладу без перебільшення можна назвати центральним. Сучасне суспільство потребує людей із високим рівнем загального розвитку, професіоналізму, ініціативи та підприємливості. Це зумовлює модернізацію процесу навчання загалом і кожної з його сторін, особливо мотиваційної. Розвиток позитивної навчальної мотивації в здобувачів освіти є однією з умов їх сприятливого особистісного розвитку та ефективної професійної підготовки. Ступінь усвідомленої зацікавленості того, хто навчається, в здобутті освіти визначається його мотивацією, як сукупністю цілей, потреб, установок, прагнень під час вибору того чи іншого варіанта поведінки. Дослідження мотиваційного аспекту відкриває причини, що зумовлюють загальну спрямованість і динаміку діяльності.

Проблема мотивації навчання з'явилася тоді, коли людина усвідомила необхідність цілеспрямованого навчання підростаючого покоління і приступила до такого навчання як спеціально організованої діяльності. Численні теорії мотивації почали з'являтися ще в роботах

стародавніх філософів. Великі мислителі давнини (Аристотель, Геракліт, Платон, Сократ) поклали початок науковому вивченню мотивації людини. Нині таких теорій налічується вже не один десяток, і всі вони доводять, що мотивація пояснює цілеспрямованість дії, організованість і стійкість цілісної діяльності, спрямованої на досягнення певної мети. Вивчення мотивації дає змогу відповісти на основні запитання: що змушує приступати до виконання певних дій; які потреби особистості викликають її активність; чому людина виявляє наполегливість при спробах досягти мети; що є внутрішніми чинниками мотивації особистості, що вміє наполегливо прагнути до мети; які зовнішні умови спонукають мотиви особистості (зовнішні функції мотивації) і дають їй змогу зберігати рух до певної мети [13].

Формування пізнавальної мотивації є ключовою проблемою в освітній практиці, оскільки саме від неї достатньою мірою залежить освітній результат. Особливо гострим це питання стає за умов, коли в освітній діяльності здобувачів освіти починають домінувати зовнішні мотиви. Відсутність внутрішньої мотивації та надмірна

перевага зовнішніх мотивів є характерними рисами сучасної освіти, на що вказують не лише викладачі, а й спеціальні дослідження з проблем мотивації в діяльності суб'єктів освітнього процесу. Тому доречним є розгляд питання стосовно ролі мотивації у формуванні самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мотивація грає важливу роль у навчанні і розвитку здобувачів освіти. Вона стимулює їх до активної участі в навчальному процесі, сприяє засвоєнню знань і вмінь, розвитку особистості. Мотивована особистість більш активно займається навчанням, шукає нові знання та вміння, бере участь у додаткових заходах, що сприяє її професійному та особистісному розвитку. Здобувачі освіти, які мають сильну мотивацію, зазвичай досягають кращих результатів у навчанні. Вони більш уважні, наполегливі та цілеспрямовані в досягненні своїх цілей. Мотивовані здобувачі освіти зберігають інтерес до навчання навіть у складних ситуаціях. Вони готові переборювати труднощі та шукати нові шляхи розвитку. Здобувачі освіти з високою мотивацією зазвичай мають розвинені навички самоконтролю, самоорганізації та саморегуляції, що сприяє їхньому успіху в навчанні. Здобувачі освіти, які мають спільну мотивацію, можуть створювати позитивну атмосферу в групі, підтримуючи одне одного та спільно досягаючи цілей. Важливо стимулювати та підтримувати мотивацію здобувачів освіти, щоб вони були успішними в навчанні та житті.

У педагогіці та психології існує багато визначень мотивації.

Мотивація - це спрямованість на об'єкт діяльності, внутрішній психічний стан людини, який безпосередньо пов'язаний з об'єктивними характеристиками об'єкта, на який спрямована діяльність [19].

Мотивація - це одна з головних проблем психології особистості, значимість якої пов'язана з аналізом джерел спонукальних сил людини до діяльності, до її поведінки [5].

Мотивація - це внутрішній стан або процес, що визначає напрямок, інтенсивність та тривалість поведінки людини для досягнення мети або задоволення потреби [15].

Мотивація - це сукупність факторів, які викликають, підтримують і направляють діяльність людини для досягнення поставлених цілей або задоволення потреб [9].

Мотивація - це внутрішня сила, яка підтримує і стимулює поведінку, спрямовану на досягнення певної мети або задоволення певної потреби [18].

Мотивація - це комплекс внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на активність та напрямок поведінки людини, спрямованої на досягнення певної цілі чи задоволення певної потреби [16].

Мотивація - це процес або сукупність процесів внутрішніх і зовнішніх, які активізують, утримують і спрямовують поведінку людини для досягнення певної мети або задоволення потреби. Вона включає в себе бажання, цілепокладання та емоційний аспект, які спрямовують наші дії та допомагають нам досягати поставлених цілей [13].

Найбільш повним і науково обґрунтованим вважається визначення в роботі «Психологія мотивації студентів» [2]. Під терміном «*мотивація*» в цьому випадку розуміються інстинктивні спонукання, потреби, біологічні імпульси, переживання, інтереси, бажання, життєві цілі, ідеали та інші мотиваційні змінні та компоненти.

Багато вчених в різні часи займалися дослідженням мотивації здобувачів освіти. Згадаємо деяких із найвідоміших закордонних дослідників та їхні роботи.

Альберт Бандура, американський психолог, відомий своєю роботою в галузі психології, особливо в галузях теорії самоефективності та соціального навчання. Однією з найвідоміших концепцій, яку він розвинув, є теорія самоефективності. Згідно з цією теорією, самоефективність - це віра людини у свою здатність впоратися з конкретною ситуацією або завданням. Люди з високим рівнем самоефективності вірять, що вони можуть досягти успіху в будь-якій сфері життя, навіть у складних ситуаціях. Бандура досліджував, як самоефективність впливає на мотивацію та навчальні досягнення. Він дійшов висновку, що люди з високим рівнем самоефективності мають більшу мотивацію навчатися та досягати успіху, оскільки вони вірять у свої власні здібності. Також він показав, що підвищення самоефективності може сприяти покращенню навчальних досягнень та загального самопочуття. Іншою важливою концепцією, яку розвинув Бандура, є теорія соціального навчання. Згідно з цією теорією, люди вчаться шляхом спостереження за іншими людьми та наслідування їхніх дій. Бандура показав, що моделювання поведінки успішних людей може підвищити мотивацію

та досягнення в навчанні. Усі ці дослідження Бандури значно вплинули на сучасне розуміння мотивації та навчального процесу, допомагаючи покращити методи навчання та підвищити успішність у навчанні [10].

Едвард Дісі та Річард Раян - це два відомі американських психолога, які відомі своєю теорією самовизначення. Ця теорія розглядає мотивацію як внутрішню нахилу, тобто залежну від внутрішніх факторів, і досліджує, як самостійність, компетентність та зв'язок впливають на мотивацію. Основна ідея теорії самовизначення полягає в тому, що люди мають внутрішню потребу бути самостійними та автономними у своїх діях і виборах. Коли ці потреби задовольняються, людина відчуває велику мотивацію та задоволення від своїх дій. На відміну від зовнішньої мотивації (наприклад, винагороди або покарання), яка може бути менш ефективною та тривалою, внутрішня мотивація базується на внутрішніх цінностях та інтересах. Дісі та Раян вивчали вплив самостійності, компетентності та зв'язку на мотивацію людини. Вони виявили, що коли людина відчуває себе самостійною (тобто вільною обирати свої дії), компетентною (тобто вірить у свої здібності впоратися із завданням) та зв'язаною (тобто відчуває підтримку та зв'язок з іншими), вона має більшу мотивацію та задоволення від своїх дій. Теорія самовизначення цих психологів має важливе значення для розуміння мотивації та психології взагалі, оскільки вона допомагає пояснити, чому люди вчаться та діють так, як вони діють, і як можна сприяти їхній мотивації та самовизначенню [20].

Керол Двек - визнаний американський психолог, який вивчає психологію мотивації, особливо в контексті навчання та досягнень. Однією з її найвідоміших концепцій є теорія фіксованого та зростаючого мислення, що розглядає, як погляди людини на свої власні здібності впливають на її мотивацію та досягнення. Згідно з цією теорією, люди з фіксованим мисленням вважають, що їхні здібності і таланти є сталими і не можуть бути змінені. Такі люди можуть уникати викликів та ризикують втратити впевненість у собі при невдачах. З іншого боку, люди зі зростаючим мисленням вважають, що їхні здібності можуть змінюватися та розвиватися через навчання та зусилля. Вони прагнуть до нових викликів і більше вірять у свою здатність досягати успіху навіть у важких ситуаціях. Двек провела багато досліджень, щоб

дослідити вплив цих типів мислення на навчання та досягнення. Вона показала, що стимулювання зростаючого мислення може сприяти покращенню навчальних результатів та більшій мотивації учнів. Її робота має велике значення для психології навчання та розвитку особистості, адже вона допомагає розуміти, як погляди на себе можуть впливати на успіх у навчанні та житті [7].

Вільям Аткинсон - це американський психолог відомий своєю роботою в галузі мотивації та навчання. Однією з його найвідоміших концепцій є теорія досягнення мотивації Аткинсона, яка стверджує, що мотивація людини залежить від двох основних факторів: очікуваних результатів та ступеня цінності цих результатів для людини. Це означає, що людина буде більш мотивованою досягти певної мети, якщо вона вірить, що досягнення цієї мети приведе до бажаних результатів, і якщо ці результати є важливими для неї. Аткинсон вважав, що мотивація до досягнення може бути виміряна за допомогою поняття «міжособистісного» або «внутрішньоособистісного» компоненту. Цей компонент відображається у волі до досягнення та бажанні підвищити власні здібності, щоб досягти успіху. Теорія досягнення мотивації Аткинсона має велике значення для розуміння того, як люди мотивовані досягати цілей та досягати успіху. Вона допомагає пояснити, чому деякі люди більш мотивовані та успішні в досягненні своїх цілей, ніж інші, і як цей механізм може бути використаний для підвищення мотивації та досягнень у навчанні та житті [1].

Абрахам Маслоу - видатний американський психолог, відомий своєю теорією ієрархії потреб. Основна ідея теорії Маслоу полягає в тому, що в людини є ієрархія п'яти основних потреб, які впливають на її мотивацію та поведінку. Ці потреби подані в такому порядку [14]:

1. Фізіологічні потреби - це основні потреби, такі як їжа, вода, сон та інші фізіологічні потреби, які потрібні для виживання.
2. Потреби у безпеці - це потреба у відчутті безпеки та стабільності, включаючи захист від небезпеки та загроз.
3. Соціальні потреби - це потреба у взаємодії з іншими людьми, в приналежності до соціальних груп та відчутті прийняття та любові.
4. Потреби в увазі - це потреба у визнанні, повазі та самооцінці.
5. Потреби в самореалізації - це найвищий рівень потреб, який включає бажання

самовдосконалення, реалізації власного потенціалу та досягнення внутрішньої гармонії.

Маслоу вважав, що люди спочатку мають тенденцію задовольняти найбільш базові фізіологічні потреби, а потім переходять до вищих рівнів потреб, коли нижчі рівні вже задоволені. Він також вважав, що самореалізація є важливим аспектом життя людини, і що задоволення цієї потреби може принести найбільше задоволення та щастя. Теорія ієрархії потреб Маслоу відіграє важливу роль у розумінні мотивації та психології людської поведінки, допомагаючи розкрити те, що спонукає людей до дій та досягнень [14].

Серед сучасних українських науковців, які займаються вивченням питань мотивації самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти є такі.

Клибанівська Т., українська науковиця в галузі психології, зокрема мотивації. Вона активно досліджує питання мотивації та саморегуляції в навчанні та розвитку особистості. Однією з її важливих наукових праць є дослідження мотивації в навчанні та її впливу на успішність учнів. У своїх дослідженнях авторка досліджує різноманітні аспекти мотивації, такі як внутрішня та зовнішня мотивація, вплив самомотивації на навчання та саморегуляцію навчальної діяльності. Крім того, вона активно працює над розробкою та впровадженням педагогічних методик та програм, спрямованих на підвищення мотивації учнів та покращення їхніх навчальних досягнень [11].

Ще одним прикладом Бондар Л., яка займається дослідженням психології мотивації, в тому числі мотивації навчальної діяльності. Науковиця вивчає питання стимулювання навчальної мотивації здобувачів освіти, вплив мотивації на навчальні досягнення та саморегуляцію в навчанні [3].

Ще один – приклад: Гриньова М., яка спеціалізується на дослідженні мотивації та саморегуляції навчальної діяльності. Однією з ключових тем її досліджень є мотивація в навчанні. Вона досліджує, які фактори впливають на мотивацію здобувачів освіти, як вона змінюється з часом та як вона впливає на навчальні досягнення. Також вона досліджує взаємозв'язок між мотивацією та саморегуляцією навчальної діяльності, а також розробляє педагогічні методики та програми для підвищення мотивації та саморегуляції здобувачів освіти [6].

Усі згадані дослідники зробили значний внесок у розуміння та розвиток теорій

мотивації здобувачів освіти. Вони вважають, що мотиваційна сфера складається з кількох аспектів: потреба, мотив і мета. *Мотив* - спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан людини, прямо пов'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність. Якщо *потреба* характеризує готовність до діяльності, то наявність *мотиву* надає активності нового, більш дієвого характеру.

У проведених психологами дослідженнях виявлено різні *класи навчальних мотивів* здобувачів освіти:

- широкі соціальні, в яких відображається суспільна значущість навчання;

- професійні, що відображають значущість навчальної діяльності для оволодіння майбутньою професією;

- пізнавальні, пов'язані з потребою в нових знаннях (їх нерідко називають позитивними внутрішніми навчальними мотивами, оскільки вони безпосередньо пов'язані зі змістом навчальної діяльності).

Типи мотивації можна умовно поділити на внутрішню та зовнішню.

Внутрішня мотивація - це стан, коли людина діє через внутрішні побудови, інтереси, цінності або задоволення від самого процесу виконання. Наприклад, коли людина малює, пише вірші або вчиться новому зі задоволенням від процесу, а не для отримання зовнішньої винагороди [8].

Зовнішня мотивація - це стан, коли людина діє через зовнішні стимули, такі як винагорода, покарання, визнання або очікування від інших. Наприклад, коли людина вчиться для отримання хороших оцінок, винагороди чи уникнення покарання [4].

Обидва типи мотивації можуть бути важливими в різних ситуаціях. Внутрішня мотивація може бути більш стійкою та задоволеною, оскільки вона ґрунтується на внутрішніх цінностях та інтересах. З іншого боку, зовнішня мотивація може бути корисною для досягнення конкретних цілей чи виконання завдань, особливо коли вона сприяє винагороді або уникненню негативних наслідків.

Внутрішня мотивація може мати значний вплив на самостійну навчальну діяльність здобувачів освіти. Ось деякі з основних способів, якими це може відбуватися [12]:

1. Більша самодисципліна: здобувачі освіти, які мають внутрішню мотивацію, частіше проявляють самодисципліну в навчальних зусиллях. Вони більш схильні до

створення планів навчання, відведення часу для вивчення та досягнення поставлених навчальних цілей.

2. Більша увага до деталей: здобувачі освіти з внутрішньою мотивацією частіше проявляють більшу увагу до деталей у своїй навчальній діяльності. Вони більш уважні до навчального матеріалу та шукають глибше розуміння предмету.

3. Більша творчість та інновації: внутрішня мотивація може стимулювати здобувачів освіти до творчого мислення та пошуку нових ідей. Вони можуть бути більш відкритими до нових підходів у навчанні та більш активно використовувати власний досвід та знання для досягнення успіху.

4. Більша самореалізація: здобувачі освіти з внутрішньою мотивацією частіше досягають відчуття задоволення та самореалізації від своїх навчальних досягнень. Вони більш задоволені своїми успіхами та здатністю до саморозвитку.

Таким чином, внутрішня мотивація може бути сильним каталізатором для розвитку самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти, стимулюючи їх до більш активної та продуктивної навчальної діяльності.

Зовнішня мотивація також може мати вплив на самостійну навчальну діяльність здобувачів освіти, але цей вплив може бути інший порівняно з внутрішньою мотивацією. Ось деякі аспекти впливу зовнішньої мотивації на самостійну навчальну діяльність [4]:

1. Стимулювання досягнень: зовнішня мотивація у вигляді винагороди за досягнення (наприклад, грошової винагороди або визнання) може стимулювати здобувачів освіти до більш активної навчальної діяльності та досягнень.

2. Покарання: зовнішня мотивація у вигляді покарання за невдачі (наприклад, зниження оцінок або критика) може також стимулювати здобувачів освіти до більшої уваги та зусиль у навчанні.

3. Орієнтація на зовнішні очікування: зовнішня мотивація може спонукати здобувачів освіти до виконання завдань, які вони вважають важливими через очікування від інших (наприклад, батьків, вчителів або роботодавців), незалежно від їхнього власного інтересу.

4. Зниження внутрішньої мотивації: однак, використання зовнішньої мотивації може призвести до зниження внутрішньої мотивації, оскільки людина може почати діяти виключно через очікування винагороди або

уникнення покарання, а не через власний інтерес чи задоволення від самого процесу.

Отже, вплив зовнішньої мотивації на самостійну навчальну діяльність залежить від конкретних умов та контексту, а також може відрізнятися в залежності від індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Чинний Закон України «Про освіту» містить поняття «універсальний дизайн у сфері освіти» - тобто дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну [17].

Універсальний дизайн навчання базується на нейронауці про те, як людина навчається, та на трьох принципах:

- забезпечення різноманітності способів залучення здобувачів освіти до навчання й підвищення їхньої мотивації;

- забезпечення різноманітності форматів і засобів подання навчальних матеріалів;

- забезпечення різноманітності навчальної діяльності здобувачів освіти і способів їхнього самовираження.

У всіх трьох принципах ми зустрічаємо поняття «різноманітність». Це означає, що всі здобувачі освіти відрізняються за своїми базовими знаннями та навичками з предмета, мають різний рівень готовності до вивчення різних наук, а також різні навички та когнітивні сили. Це свідчить, що кожен здобувач освіти не схожий на іншого як зовні, так і своїми особливостями, талантами, досвідом і потребами, тобто не може йти мова про середнього учня та про систему освіти, що створює програми й матеріали саме для середнього учня та врешті-решт пригнічує бажання навчатися.

Основна ідея універсального дизайну навчання полягає в тому, що після того, як педагог визначився з тим, що потрібно засвоїти здобувачу освіти, тобто яку навчальну інформацію він повинен опрацювати, йому треба забезпечити (з огляду на різноманітність здобувачів освіти) варіативність форматів та способів подання навчальних матеріалів. Наступним кроком буде визначення методів та прийомів впливу на емоційну складову здобувачів освіти, тобто забезпечення варіативності шляхів залучення здобувачів освіти до навчання та підвищення їх мотивації. Педагог повинен вирішити, як те, що буде вивчати та виконувати здобувач освіти, йому потрібно. Відповідь на це питання, повинна

стати ключовою у виборі методів та прийомів мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти, зокрема і самостійної.

З огляду на вищевикладене, вважаємо за необхідне провести аналіз впливу мотивації на формування самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти, дослідити методи, які можна використовувати для стимулювання мотивації та підвищення рівня самостійності в навчанні тих, хто навчається.

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізі взаємозв'язку між мотивацією здобувачів освіти та їх самостійною навчальною діяльністю.

Виклад основного матеріалу. У попередній роботі нами було досліджено поняття самостійна навчальна діяльність та готовність до її здійснення здобувачами освіти.

Самостійна навчальна діяльність здобувачів освіти є важливою формою організації освітнього процесу, вона може виконуватися як в аудиторії, так і за її межами. У закладі вищої освіти ті, хто навчаються, можуть займатися різними видами самостійної навчальної діяльності. Наприклад:

- виконання домашніх завдань різного характеру з навчальних дисциплін, що вивчаються;

- самостійне вивчення нового матеріалу за допомогою навчальних посібників, відео, аудіо тощо;

- розв'язання завдань на лекційних та практичних заняттях;

- підготовка до семінарських занять (аналіз текстів, підготовка відповідей на запитання тощо);

- проведення експериментів (для студентів природничих та технічних спеціальностей, якщо експерименти передбачені в якості видів діяльності);

- самостійне написання рефератів, курсових, дипломних робіт;

- пошук та аналіз наукової літератури для написання наукових статей чи доповідей;

- участь у науково-дослідницькій роботі під керівництвом викладача тощо.

Здійснення самостійної навчальної діяльності залежить від здатності здобувача освіти до самостійної організації та контролю навчальної діяльності тобто самостійності в навчанні. Основні аспекти самостійності в навчанні включають:

- планування - здатність самостійно планувати свою навчальну діяльність, включаючи визначення цілей, обрання методів навчання та розподіл часу;

- організація - здатність організувати навчальний процес, включаючи вибір джерел інформації, структурування матеріалу та планування кроків для досягнення цілей;

- контроль - здатність відстежувати свій прогрес у навчанні, визначення успішності досягнення поставлених цілей та коригування стратегії навчання за необхідності;

- мотивація - здатність до самомотивації у навчанні, незалежно від зовнішніх стимулів, збереження інтересу до предмету та прагнення до досягнення успіху;

- аналіз і висновок - здатність аналізувати отриману інформацію, узагальнювати знання та робити висновки, що допомагають у поглибленому засвоєнні матеріалу;

- критичне мислення - здатність до критичного оцінювання інформації, вміння розрізняти достовірні джерела від недостовірних та аналізувати аргументацію.

Самостійність в навчанні є важливою якістю, що дозволяє здобувачам освіти ефективно вивчати новий матеріал, розвивати критичне мислення та саморефлексію, а також готуватись до викликів, які вони зустрінуть у майбутньому.

Самостійна навчальна діяльність відіграє важливу роль у формуванні і успішному навчанні здобувачів освіти. Наведемо декілька ключових аспектів, що підкреслюють важливість самостійності:

- розвиток критичного мислення - самостійна навчальна діяльність стимулює здобувачів освіти до критичного оцінювання інформації, розвиваючи їх здатність аналізувати, порівнювати та робити висновки;

- стимулювання саморозвитку - самостійна робота допомагає здобувачам освіти вдосконалювати свої навички самостійного вивчення і підтримувати постійний розвиток в професійній галузі;

- підвищення відповідальності - самостійна навчальна діяльність вимагає від здобувачів освіти більшої відповідальності за власне навчання та досягнення мети;

- глибше засвоєння матеріалу - працюючи самостійно, здобувачі освіти активно залучаються до процесу навчання, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та його кращому запам'ятовуванню;

- розвиток ініціативності та творчості - самостійна робота дозволяє здобувачам освіти виявити ініціативу та творчі здібності у вирішенні навчальних завдань;

- підготовка до майбутньої професійної діяльності - в сучасному світі важливою є

здатність до самостійного навчання та постійного самовдосконалення, що робить самостійну навчальну діяльність необхідною умінням для успішної професійної кар'єри.

У цілому, самостійна навчальна діяльність є ключовим елементом для розвитку здобувачів освіти як особистостей та підготовки їх до викликів сучасного світу.

Формування самостійності у навчанні може бути визначено різними факторами, що можуть взаємодіяти між собою та впливати на процес формування самостійності у здобувачів освіти, змінюючи або покращуючи їхні навички та вміння у цьому напрямку. До таких факторів можна віднести:

- самооцінка та впевненість в собі (віра в власні здібності та впевненість у своїх силах можуть стимулювати здобувача освіти до більш самостійної навчальної діяльності);

- внутрішня мотивація (ґрунтується на власних цілях та інтересах, може сприяти більш активному самостійному навчанню);

- підтримка оточуючих (педагогів, батьків та оточуючих може сприяти формуванню віри в власні сили та збудженню ініціативи у здобувачів освіти);

- навчальне середовище (наявність ресурсів та можливостей для самостійного навчання, таких як доступ до інформаційних джерел, бібліотек та інших засобів);

- стимулюючі завдання (які ставлять перед здобувачем освіти виклики та вимагають від нього активності та самостійності у розв'язанні);

- самоконтроль (здатність до контролю за власними діями та вміння аналізувати свої помилки та виправляти).

Ключову роль у формуванні самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти відіграє мотивація, оскільки вона стимулює їх до активності, пошуку знань і самовдосконалення.

Мотивація для тих, хто навчається, є ефективним способом поліпшити навчальний процес. Потенційні абітурієнти приходять сьогодні до закладу вищої освіти не тільки за формальними знаннями для отримання документа про вищу освіту, а за практичними навичками, які дають їм змогу стати професіоналами у своїй галузі. Педагогу, щоб мотивувати здобувачів освіти на успішне навчання професії, необхідно доводити їй показувати, що знання, уміння, навички та компетентності, сформовані на його дисципліні шляхом колективної або самостійної діяльності, дійсно будуть потрібні

в його професійному майбутньому, тим самим постійно стимулюючи інтерес до вивчення дисципліни.

Взаємозв'язок між мотивацією та самостійною навчальною діяльністю є важливим аспектом успішного навчання. Ці два фактори взаємодіють і впливають один на одного у такий спосіб:

- мотивація як підтримка самостійності: висока мотивація може стати джерелом енергії та впевненості, що сприяє більш активній та самостійній навчальній діяльності; мотивований здобувач освіти більш схильний до самостійного пошуку знань, аналізу та вивчення нового матеріалу;

- самостійна навчальна діяльність як джерело мотивації: успішні результати в самостійному навчанні можуть підвищити рівень мотивації здобувача освіти; відчуття власної успішності та досягнень може підтримувати мотивацію до подальших навчальних зусиль;

- спільна взаємодія: мотивація та самостійна навчальна діяльність взаємодіють між собою, утворюючи позитивний цикл, чим більше здобувач освіти мотивований, тим більше він схильний до самостійного навчання, що, в свою чергу, може підтримувати його мотивацію.

- контроль за власною мотивацією та навчанням: самостійна навчальна діяльність може допомогти здобувачеві освіти краще розуміти свої мотиваційні потреби та здійснювати більш ефективний контроль за власними навчальними зусиллями.

Таким чином, мотивація та самостійна навчальна діяльність взаємодіють і співпрацюють у процесі навчання, сприяючи досягненню успіху та розвитку здобувача освіти.

Мотивація грає важливу роль у формуванні самостійності студентів, проте вона може мати як позитивні, так і негативні аспекти у цьому процесі. До позитивних аспектів мотивації можна віднести: стимулювання до досягнень (висока мотивація може стимулювати до більш активної навчальної діяльності та досягнення поставлених цілей); підвищення інтересу до навчання; розвиток саморегуляції та самоконтролю. До негативних аспектів мотивації можна віднести: залежність від зовнішніх стимулів (якщо мотивація здобувача освіти залежить виключно від зовнішніх стимулів, це може призвести до зменшення внутрішньої мотивації та самостійності); стрес та перевантаження (може негативно впливати

на здоров'я та навчальні досягнення); відсутність інтересу (іноді висока мотивація може бути спрямована лише на досягнення конкретних цілей без реального інтересу до предмету, що може обмежити розвиток самостійності у навчанні).

З огляду на це, важливо збалансувати мотивацію так, щоб вона стимулювала самостійність та позитивне ставлення до навчання, не перетворюючись на джерело стресу чи залежності від зовнішніх факторів.

Існує кілька методів, які можна використовувати для стимулювання мотивації студентів та підвищення рівня їхньої самостійності в навчанні. Наведемо приклади деяких з них.

1. Створення цікавого навчального середовища: забезпечення цікавого та стимулюючого навчального середовища може підвищити мотивацію здобувачів освіти. Використання інтерактивних методів навчання, цікавих завдань та додаткових матеріалів може збільшити інтерес до навчання.

Створення цікавого навчального середовища може бути ключовим для мотивації здобувачів освіти до навчання, в тому числі і самостійного. При створенні цікавого навчального середовища треба враховувати принципи універсального дизайну навчання, а також методи та інструменти за допомогою яких воно може бути створено. Наведемо приклади:

- використання різноманітних методів навчання: поєднання різних методів, таких як лекції, дискусії, групова робота, практичні вправи та використання технологій, допоможе зберегти інтерес здобувачів освіти протягом навчального заняття;

- створення стимулюючого навчального середовища: використання кольорів, плакатів, відображення робіт здобувачів освіти, щоб зробити аудиторію привабливою та цікавою;

- залучення здобувачів освіти: підтримка активної їх участі у процесі навчання, з'ясування їх думки, використання відкритих питань та задач для вирішення;

- використання інтерактивних методів: включення елементів гри у навчальний процес, використання інтерактивних дошок, які дозволяють здобувачам освіти активно взаємодіяти з навчальним матеріалом, що сприяє кращому засвоєнню інформації; використання віртуальних турів, що дозволяють здобувачам освіти відчувати себе у різних місцях світу або навіть у вигаданих історичних подіях; залучення здобувачів

освіти до роботи в групах над проектами, що сприяє взаємодії та спільній творчості; використання віртуальних лабораторій, що дозволяє здобувачам освіти експериментувати та спостерігати результати без необхідності в реальних матеріалах; використання відео, аудіо та інших мультимедійних засобів;

- створення зручних умов для навчання: обладнання навчального приміщення зручними стільцями та столами, а також достатньою кількістю природного світла;

- стимулювання творчого підходу: заохочення учнів до висловлення власних ідей, думок та вподобань, створення навчальних завдань, які сприяють розвитку творчості;

- створення атмосфери позитивного підходу, де помилки розглядаються як частина процесу вивчення та можливість для вдосконалення.

2. Стимулювання внутрішньої мотивації: замість акценту на зовнішніх стимулах (наприклад, оцінках), стимулювання внутрішньої мотивації може бути більш ефективним способом.

Перехід від зовнішньої до внутрішньої мотивації може бути складним процесом, але це можливо. Для того, щоб здобувачу освіти здійснити такий перехід, слід зосередитися на наступному:

- ретельно продумайте свої особисті цілі і цінності (розуміння того, що саме важливо для вас, може стати внутрішнім джерелом мотивації);

- спробуйте знайти сенс і значення в тому, що ви робите (підходьте до навчання чи роботи як до можливості вдосконалити себе і допомогти іншим);

- будьте уважні до своїх внутрішніх почуттів та мотивів (регулярно аналізуйте, що саме вас стимулює і чому);

- поставте перед собою чіткі, конкретні цілі і прямуйте до них (покроково ви будете відчувати внутрішню мотивацію до досягнення цих цілей);

- навчіться радіти відчуттям задоволення, які ви отримуєте від досягнень, навіть якщо це не пов'язано з зовнішніми винагородами;

- підтримуйте себе позитивними мисленнями та віру в свої можливості (важливо вірити в те, що ви здатні досягти своїх цілей);

- розглядайте невдачі як можливість вчитися і розвиватися (це допоможе вам змінити свій підхід до досягнення цілей).

Зазначимо, що перехід до внутрішньої мотивації може зайняти час, тому важливо бути терплячим і постійно прагнути розвивати цей тип мотивації.

3. Підтримка індивідуальних потреб: важливо враховувати індивідуальні потреби та інтереси кожного здобувача освіти. Це можна зробити шляхом індивідуалізації навчання; диференціації завдань за рівнем складності та обсягом, щоб кожен здобувач освіти міг знайти завдання, яке відповідає його потребам та здібностям; залучення здобувачів освіти до планування навчання (можливість обирати теми для досліджень, проекти або завдань); створення індивідуальних навчальних планів; залучення здобувачів освіти до самооцінки та саморефлексії; підтримка здоров'я та емоційного благополуччя.

4. Створення мети та напрямку: важливо допомагати здобувачам освіти встановлювати чіткі цілі та визначати конкретний напрямок для їх досягнення. Ці цілі можуть бути пов'язані з академічними досягненнями, розвитком навичок або особистим зростанням, вони можуть бути короткостроковими та довгостроковими, а також передбачати розробку планів дій для їх досягнення. Важливо, щоб цей план був конкретним, реалістичним та мав чіткі кроки для виконання. Забезпечте студентам підтримку та допомогу в реалізації їхніх цілей. Це може включати консультації, рекомендації та додаткові ресурси для навчання. Заохочуйте здобувачів освіти брати на себе відповідальність за своє навчання, давайте їм можливість вибору та контролю над процесом вивчення. Ведіть моніторинг прогресу здобувачів освіти у досягненні їхніх цілей та надавайте зворотний зв'язок для покращення результатів.

5. Підтримка самооцінки та саморефлексії: сприяння розвитку навичок самооцінки та саморефлексії у здобувачів освіти. Це можна зробити за допомогою таких методів, як стимулювання самооцінки, підтримка саморефлексії, надання зворотного зв'язку, розвиток цілей та спільна робота над самооцінкою, визначення сильних та слабких сторін здобувачів освіти та шляхів для їх поліпшення.

6. Використання позитивного підкріплення: винагородження та підтримка за досягнення успіхів в навчанні. Важливо виявляти визнання не лише за високі оцінки, але й за проявлення старанності, ініціативи та творчості. Використовуйте невеликі призи або

винагороди за досягнення певних цілей. Створіть атмосферу підтримки та позитивного ставлення до помилок, що допоможе здобувачам освіти брати на себе більше ініціативи та ризику в навчанні. Показуйте успіхи інших здобувачів освіти як приклад досягнення цілей та стимулу для саморозвитку.

Для того, щоб здобувачі освіти мали бажання займатися самостійною навчальною діяльністю, види завдань для самостійної діяльності та їх зміст повинні мати професійне спрямування та професійні ціннісні орієнтації, повинні бути спрямовані на саморозвиток та професійне зростання, надавати можливість здобувачам освіти формувати вміння ставити самостійно цілі та досягати їх, творчо підходити до вирішення професійних завдань та бачити перспективи діяльності.

Стимулювання викладачем самостійної роботи є рушійною силою в навчальному процесі. Вона сприяє перенесенню набутих знань, умінь і навичок та формуванню компетентностей здобувачів освіти як у нових навчальних ситуаціях, так і в професійній діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ефективність самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти підвищиться, якщо вони будуть мають сильну мотивацію до навчання. Коли здобувачі освіти відчувають справжній інтерес до предмету, бажання засвоїти нові знання та вміння, вони більш активно займаються самостійною роботою, шукають додаткову інформацію, виконують завдання більш уважно та відповідально. Мотивовані здобувачі освіти також здатні краще саморегулювати свою навчальну діяльність, встановлювати чіткі цілі, планувати свій час та раціонально розподіляти його між різними видами навчальних занять. Такий підхід дозволяє здобувача освіти ефективніше використовувати свій потенціал і досягати більш високих результатів у навчанні. Можливі напрямки подальших досліджень у цьому напрямку включають вивчення впливу мотивації на навчання в онлайн-форматі, розвиток нових методів вимірювання мотивації, аналіз індивідуальних різниць у мотивації здобувачів освіти, вивчення впливу зовнішніх чинників на мотивацію та розробка стратегій для підвищення мотивації здобувачів освіти з огляду на конкретну спеціальність, яку вони опановують у закладі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Аткинсон В. Закон тяжіння та сила думки / В. Аткинсон. – Київ : Софія, 2017. – 128 с.
2. Бакшаєва Н. Психологія мотивації студентів / Н. Бакшаєва, А. Вербицький. – Київ : Наука, 2006. – 203 с.
3. Бондар Л. В. Мотивація навчальної діяльності студентів як провідний чинник підготовки майбутніх фахівців / Л. В. Бондар, Н. Б. Литвинчук // Проблеми вікової та педагогічної психології. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія». – 2020. – № 11. – С. 67-71.
4. Годорожа С. П. Мотивація самостійної навчальної діяльності студентів економічних спеціальностей / С. П. Годорожа, В. А. Михайлович // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – № 8, ч. 2. – С. 71-75.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 314 с.
6. Гриньова М. Саморегуляція як основа успішної навчальної діяльності молоді / М. Гриньова // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8, ч. 2. – С. 159-163.
7. Двек К. Налаштуйся на зміни. Психологія зростаючого успіху / К. Двек. – Київ : Наш формат, 2017. – 296 с.
8. Захарко О. Внутрішня мотивація як психологічний феномен / О. Захарко // Соціогуманітарні проблеми людини. – 2008. – № 3. – С. 143-149.
9. Казак І. О. Роль мотиваційного компоненту при виконанні навчального завдання у вищій школі / І. О. Казак // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2007. – Вип. 16. – С. 197-207.
10. Калікіо С. Альберт Бандура і фактор самоефективності. Подорож у психологію людського потенціалу через розуміння та розвиток самоефективності та самооцінки / С. Калікіо. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books?id=eP3aEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення 30.11.2023р.)
11. Клибанівська Т. М. Мотивація як детермінанта навчальної діяльності студентів вищих закладів освіти / Т. М. Клибанівська // Наука і освіта. – 2015. – № 10. – С. 61-67.
12. Климчук В. Феномени розвитку внутрішньої мотивації / В. Климчук // Соціальна психологія. – 2008. – № 6. – С. 70-77.
13. Колчигіна А. В. Специфіка навчальної мотивації студентів / А. В. Колчигіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – 2018. – № 1(2). – С. 46-50.
14. Меліхова І. О. Вплив мотивації на навчання студентів в педагогічному ВНЗ / І. О. Меліхова, М. В. Яковлева // Наука і освіта. – 2009. – № 8. – С. 155-161.
15. Поляк О. Мотивація навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти / О. Поляк, Ж. Довбик // Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогіка. – 2018. – №1(7). – С. 57-59.
16. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38-39. – С. 380.
17. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. – Київ : Слово, 2020. – 131 с.
18. Психологічні особливості студентського віку. На допомогу кураторам / [укладачі : Л. М. Яворовська, Р. Ф. Камишнікова, О. Є. Поліванова, С. Г. Яновська, С. М. Куделко]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 88 с.
19. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. / О. Б. Столяренко. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
20. Тадеєва Т. В. Теорія самодетермінації Дісі-Раяна і навчальна мотивація / Т. В. Тадеєва // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2012. – № 3. – С. 215-223.

References

1. Atkinson, V 2017, *Zakon tiazhinnia ta syla dumky [The law of attraction and the power of thought]*, Sofiia, Kyiv.
2. Bakshaieva, N & Verbytskyi, A 2006, *Psykhohihiia motyvatsii studentiv [Psychology of student's motivation]*, Nauka, Kyiv.
3. Bondar, LV & Lytvynchuk, NB 2020, 'Motyvatsiia navchalnoi diialnosti studentiv yak providnyi chynnyk pidhotovky maibutnix fakhivtsiv' [*Motivation of students' learning activities as a leading factor in the training of future specialists*], *Problemy vikovoi ta pedahohichnoi psykhohihii. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», seriia «Psykhohihiia»*, no 11, P. 67-71.
4. Hodorozha, S. P & Mykhailovych, VA 2010, 'Motyvatsiia samostiinoi navchalnoi diialnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnostei' [*Motivation of students' independent learning activities in economics*], *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no 8, Ch. 2, P. 71-75.
5. Honcharenko, S 1997, *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*, Lybid, Kyiv.
6. Hrynova, M 2013, 'Samorehuliatiiia yak osnova uspishnoi navchalnoi diialnosti molodi' [*Self-regulation as a basis for successful educational activities of young people*], *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, no 8, Ch.2, P. 159-163.
7. Dvek, K 2017, *Nalashutisia na zminy. Psykhohihiia zrostaiuchoho uspiyku [Tune in to the changes. The psychology of growing success]*, Nash format, Kyiv.
8. Zakharko, O 2008, 'Vnutrishnia motyvatsiia yak psykhohohichnyi fenomen' [*Intrinsic motivation as*

a psychological phenomenon], *Sotsiohumanitarni problemy liudyny*, no 3, P. 143-149.

9. Kazak, IO 2007, 'Rol motyvatsiinoho komponentu pry vykonanni navchalnoho zavdannya u vyshchii shkoli' [*The role of the motivational component in the performance of educational tasks in higher education*], *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, iss 16, P. 197-207.

10. Kalikio, S 2023, *Albert Bandura i faktor samoefektyvnosti. Podorozh u psykholohiiu liudskoho potentsialu cherez rozuminnia ta rozvytok samoefektyvnosti ta samoostinky* [*Albert Bandura and the self-efficacy factor. Journey into the psychology of human potential through understanding and development of self-efficacy and self-esteem*], StreetLib Srl.

11. Klybanivska, TM 2015, 'Motyvatsiia yak determinanta navchalnoi diialnosti studentiv vyshchykh zakladiv osvity' [*Motivation as a determinant of students' learning activities in higher education institutions*], *Nauka i osvita*, no 10, P. 61-67.

12. Klymchuk, V 2008, 'Fenomeny rozvytku vnutrishnoi motyvatsii' [*Phenomena of intrinsic motivation development*], *Sotsialna psykholohiia*, no 6, P. 70 -77.

13. Kolchyhina, AV 2018, 'Spetsyfika navchalnoi motyvatsii studentiv' [*Specifics of students' learning motivation*], *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia «Psykholohichni nauky»*, no 1, P. 46-50.

14. Melikhova, IO & Yakovlieva, MV 2009, 'Vplyv motyvatsii na navchannia studentiv v pedahohichnomu VNZ' [*The influence of motivation*

on students' learning in a pedagogical university], *Nauka i osvita*, no 8, P. 155-161.

15. Poliak, O & Dovbyk, Zh 2018, 'Motyvatsiia navchalnoi diialnosti studentiv zakladiv vyshchoi osvity' [*Motivation of students' learning activities of higher education institutions*], *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T.H.Shevchenka. Seriia: Pedahohika*, no 1(7), P. 57-59.

16. Prezydent Ukrainy 2017, *Zakon Ukrainy Pro osvitu vid 05.09.2017 No 2145-VIII*, [*On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 No 2145-VIII*] viewed 30 November 2023, <<http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>>.

17. Prorok, NV, Kondratenko, LO, Manylova, LM 2020, *Psykholohichna diahnostyka motyvatsii osobystosti do navchannia v umovakh informatsiinoho suspilstva* [*Psychological diagnostics of personality motivation to study in the conditions of information society : monograph*], Slovo, Kyiv.

18. Yavorovska, LM, Kamyshnikova, RF, Polivanova, OY, Yanovska, SH & Kudelko, SM 2013, *Psykholohichni osoblyvosti studentskoho viku. Na dopomohu kuratoram* [*Psychological characteristics of student age. To help curators*], Kharkiv.

19. Stoliarenko, OB 2012, *Psykholohiia osobystosti* [*Personality psychology*], Tsentri uchbovoi literatury, Kyiv.

20. Tadieieva, TV 2012, 'Teoriia samodeterminatsii Disi-Raiana i navchalna motyvatsiia' [*Dacey-Ryan self-determination theory and learning motivation*], *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohika*, no 3, P. 215-223.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2023 р.